

Regizorul: creator și animator teatral

Colocviul regizorilor din teatrele dramatice, organizat în orașele Vaslui și Birlad — cea dintâi manifestare de amploare în cadrul noii ediții a Festivalului național „Cântarea României” —, a constituit un eveniment major de cultură teatrală. Spre deosebire de colocviul precedent, perimetrat la activitatea tinerilor regizori, de această dată au fost abordate probleme de ansamblu ale regiei, în vederea potențării contribuției ei la amplificarea funcției educative a teatrului, la o mai substanțială definire a personalității școlii noastre de teatru, la continua diversificare stilistică și elevare artistică a spectacolelor. Amplul schimb de opinii s-a înfăptuit într-un spirit angajat, prezidat de conștiința misiunii culturale a regizorului în promovarea politicii teatrale și a rolului artistic primordial în realizarea spectacolelor. Spre deosebire de colocviul precedent, în care au fost analizate, desigur, într-un context mai larg, aspecte privind *esența creației regizorale*, de această dată au fost abordate, îndeosebi, probleme referitoare la *calitatea acestei creații*.

Calitatea creației regizorale a fost examinată atât în componentele ei ideologice, cât și în cele artistice, solidarizate în unitatea spectacolului. Cerințele unei arte autentice nu pot fi satisfăcute decât de o regie conștientă de funcția ei social-artistică, susținută de o viziune artistică cristalizată, de o fantezie inspirată, care găsește forma cea mai adecvată de exprimare, într-un câmp ideologic amplificat, a textului dramatic.

Originalitatea — ca formă superioară a calității — se definește, printre alți factori constitutivi, prin forța de a afirma, în structura spectacolului, o artă poetică ce-și extrage sevele nutritive din a-

derența la realitate, susținută prin prisma unei viziuni ideologice și estetice fidele față de sensul dezvoltării istorice, capabile să descopere direcțiile viabile în substanța socială, să propună noi forme și mijloace expresive sau să le reactivizeze într-o configurație inedită pe cele verificate. Originalitatea este produsul atitudinii novatoare — în primul rând, în câmpul axiologic al conținutului, descoperind noi perspective de investigare și interpretare a dramei, îmbogățind registrul interpretativ cu noi funcționalități. Regizorii care au respins rutina și inerția ca drumuri care duc spre nonartă și au fost preocupați să găsească noi mijloace de integrare a spectacolului în viața societății au propus noi moduri de comunicare teatrală sau le-au revalorizat pe cele existente, cu prospete posibilități de semnificare.

Desigur, problema inovației artistice este extrem de complexă și reclamă o examinare nuanțată. Dacă se realizează un consens asupra faptului că inovația este condiția necesară de existență a oricărei arte, uneori se semnalează tendința — înregistrată și în unele intervenții izolate ale Colocviului — de a înțelege unilateral conceptul de inovație, limitându-l la sfera mijloacelor de expresie, experimentul urmînd să se producă exclusiv în activitatea de studio. O asemenea accepțiune restrictivă a inovației nu poate să ducă decât la rezultate parțiale, iar în unele cazuri, la un experimentalism formalist. Inovația este, în primul rând, un produs al viziunii artistice apte de a surprinde realitatea cu o mai mare acuitate ideologică, cu o mai rafinată și educată sensibilitate, de a releva mai pregnant semnificațiile, de a spori valențele conotative, punîndu-le în valoare cu mijloace de expresie adecvate. În cazul regiei, inovația se revelează ca o modalitate de a îmbogăți sem-

nificațiile dramei, regizorul legitimându-se, după expresia lui H. Gouhier, ca un „al doilea poet“ : „A recrea — acesta este sensul exact al mizanscenei. Or, a recrea nu este decât o variantă a creației, nu creație a unei drame, ci creație inspirată de dramă ; fidelitatea față de text acționează ca o inspirație care unește regizorul cu poetul și, în același timp, îi însuflețește imaginația. Tocmai această finalitate creatoare face din animatorul dramatic un al doilea poet“. Pe aceste coordonate, regia și-a sporit continuu contribuția la înfăptuirea operei teatrale, valorificând ideile directoare ale dramei, menținând în conul atenției relația statornică, dar nu univocă, dintre invenția regizorală și text. În ansamblu, toate experiențele regizorale viabile pornesc de la postulatul că textul este factorul fundamental în spectacol, iar marile performanțe regizorale s-au înfăptuit prin respectarea, nu mimetică, ci creatoare, a textului dramatic. Arhitecturarea spectacolului pe geografia de idei a textului, reliefaarea în imaginea de scenă a tectonicii acestuia, conferă spectacolului premisele unității artistice, pe care regizorul o realizează prin concepția sa, deopotrivă creatoare și critică față de text, sursă a diversității stilistice și a înnoirii mijloacelor expresive.

Inovația regizorală, prezidată de exigențele calității, trebuie să conducă la amplificarea artistică a constelației de idei a piesei, reliefată într-o imagine mai complexă, aptă să transmită, cu sporită vigoare, înțelesurile acesteia ; ea se comunică și se verifică, totodată, în organicitatea operei teatrale, în unitatea factorilor din sinteza spectacolului.

Pledoaria pentru calitate trebuie rostită cu convingere și consecvență, pentru că este intim implicată în exigențele superioare, în continuă creștere, ale climatului nostru spiritual, în posibilitățile reale ale școlii românești de teatru, materializate în reprezentații cu ecou prelung. Ea trebuie rostită răspicat, pentru că întâlnim încă frecvent reprezentații consumate sub semnul unei platitudinii agresive, în care textul este rostit sec, fără o preocupare evidentă de a-i etala valorile și semnificațiile, conducând, din contra, la estomparea lor. În unele cazuri, din dorința de a epata cu orice preț, regizorii au fost tentați să se îndepărteze de cheia de semnificații a textului, tratând o dramă ca pe o comedie sau inventând o metaforă scenică în flagrantă discordanță cu înțelesurile textului dramatic.

Dinamismul și exigențele teatrului nostru contemporan reclamă asumarea de către regizori, cu mai multă autoritate, a statutului de animator dramatic. Îndatorirea de bază, de animator al trupei în mijlocul căreia își desfășoară activitatea — respectată de mari oameni de teatru —, a fost, mai mult sau mai puțin, ignorată de unii regizori, mai tineri, dar, din păcate, și mai vîrstnici, care s-au mărginit să-și promoveze propriile opțiuni repertoriale, fără să țină seama de politica de repertoriu, de obiectivele educaționale și estetice, de profilul și de stilul teatrului. Cantonarea în sfera îngustă a unui pretins elitism, incompatibil cu ambianța noastră artistică, se cere eradicată cu fermitate. Funcția de animator dramatic presupune intervenția activă a regizorului în toate problemele vitale pentru programul teatrului și pentru viața colectivului. Ea se afirmă, în primul rînd, în alcătuirea repertoriului, în cadrul căruia dramaturgia originală trebuie să ocupe o poziție privilegiată și să fie slujită de regizori cu vigoare profesională ; ea trebuie să întretină o fertilă comunicare cu dramaturgii, stimulînd interesul acestora spre temele și spre problemele de stringentă actualitate, pregătirea spectacolului putînd începe încă din faza definitivării textului dramatic ; de asemenea, să acorde o mai mare atenție montării pieselor dramaturgiei clasice, care trebuie să se găsească permanent în repertoriul teatrelor. În sfera animației includem, de asemenea, activitatea regizorului ca pedagog al trupei, nu numai în perioada de pregătire a spectacolului, impunînd un spirit de echipă, un stil de interpretare ostil rutinei și manierei, ci și în activitatea generală, stimulînd interesul colectivului pentru dezvoltarea profesionalității. Regizorul este chemat să fie un animator al acțiunii de intensificare a relației cu publicul, descoperind noi modalități, nu numai pentru a provoca reflecția publicului constituit, ci și pentru a crea un public din rîndul oamenilor muncii de la orașe și de la sate. Regizorii sînt chemați să anime activitatea studiourilor artiștilor amatori, inițiate de cîteva teatre — modalitate care se cere adoptată de toate instituțiile de spectacol —, studiouri necesare spre a stimula activitatea formațiilor de amatori în etapa de masă a Festivalului național „Cîntarea României“.

Creator și animator sînt, așadar, cele două atribute care trebuie să definească activitatea regizorului contemporan, în această etapă, în care teatrul se dovedește a fi unul dintre cei mai activi și mai eficienți factori educa-